

Sitko

Selitys sitkeydestä
Roskalan sukutarina

Leena Roskala

Renkejä, piikoja ja torppareita

Olen luultavasti lajini viimeinen. Olen loppu. Olen piste.
Edes lapseni eivät kannan nimeäni, joten tarina päättyy minuun.

– Leena Roskala

Leena Roskala

SITKO

SELITYS SITKEYDESTÄ
ROSKALAN SUKUTARINA

Nimikkeen automaattinen analysointi tietojen, erityisesti mallien, trendien ja korrelaatioiden, saamiseksi tekijänoikeuslain 13b § ("tekstin- ja tiedonlouhinta") mukaisesti on kielletty.

© 2026 Leena Roskala

Taitto ja kansi: Books on Demand

Kustantaja: Roskala Oy

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273, 22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-65-9190-2

SISÄLLYS

ALKUSANAT	7
Kyrönkankaantie ja Kuninkaanlähde	13
Roskalan torppa	17
Nälkävuosien kurjuus	19
Savupirtin Malakias	28
Engelin kirkko, Sipi Åkare ja Kustaa II Aadolf	39
Juhannus-, joului- ja juhlamenoja	44
Sortokausi ja kutsunnat	48
Vuosisata vaihtuu	53
Torpassa uusi torppari	56
Kyläkoulu ja kenkätehdas	61
Sisällissodan eturintama kotiportilla, evakkomatka	65
Holtiton ja iloinen 20-luku	74
Pitkiä pellavia	84
1930-luku, pula-ajasta nousukauteen	87
Talvisota Suvannolla 105 kunnian päivää	93
Rintamajoulu 1939	98
Välirauhan jälkeen Suomi jälleen sodassa Lauri vankileirillä	110
Tarina päättyy rauhaan	117
Loppusanat	122
LÄHTEET	127

Sitko on Leena Roskalan kokoama ja tulkitsema tarina Vihtiläjärven ja Roskalan suvun vaiheista. Roskala on lainannut, referoinut ja yhdistellyt tekstiä ja tiedon jyvää lukuisista lähteistä punoen niistä yhtenäisen tarinan osaksi yhden suvun kontekstia. Vaikka alkuperäislähteet eivät käy läheskään kaikilta osin ilmi suoraan tekstissä, niin suurelta osin teksti perustuu eri tutkijoiden, kirjoittajien ja muistelijoiden työn kokoamiseen.

Lähteinä käytetyt artikkelit, haastattelut ja tekstit mainitaan kirjan lopussa.

ALKUSANAT

Tämä on tarina Roskaloista, jotka eivät ole tehneet mitään erikoista.

Tämä tarina ei kerro suurmiehistä, ei konnista eikä sankareistakaan. Tämä on kenties aika tavallinen sukutarina. Tavanomainen kertomus tavanomaisista isovanhemmista ja heidän vanhemmistaan. Tässä tarinassa ei ole jännittävää draamaa vastakainasettelusta, ei hyvän eikä pahan taistelusta eikä oikeasta tai väärästä.

Tarina on kertomus tavallisista ja mitänsanomattomista maalaisista selviämässä läpi historian myrskyjen. He eivät ole tehneet mitään sellaista, mistä olisi ollut erityisesti jälkipolville kerrottavaa. Ellei sellaiseksi lasketa sitä, että he elivät ja kokivat Suomen historian. He siis elivät varsin vaiherikkaan elämän. Se tarina kannattaa kertoa, sillä samalla se on kertomus minusta ja meistä.

Samankaltaisia esi-isiä saattaa mennä 13 kappaletta tusinaan. Sukutarina voi hyvinkin olla monien yhteinen tarina. Tämä on Se tavallinen tarina. Ihan tavallisten ihmisten tarina.

Kävin läpi sukuni ja Vihteljärven historiaa pääasiassa 150 vuotta taaksepäin. Alussa minulla oli vain nippu käsin kirjoitettuja asiakirjoja. Niissä ihmiset sopivat omistuksiaan ja järjestelivät elämäänsä. Löytämäni asiakirjat oli päivätty 1800- ja 1900-lukujen molemmin puolin. Oli kauppakirjoja, pöytäkirjoja, anomuksia, todistuksia ja kaikenlaisia arjen asiakirjoja. Tahdoin selvittää, keitä nämä asiakirjoissa esiintyvät ihmiset olivat. Kävin museossa ja kirjastossa, luin kirjoja, lehtiä ja haastattelin ihmisiä. Piirsin aikajanaa paperille kuin amerikkalaisten TV-sarjojen rikospaikkatutkija. Kuka oli ensin? Missä hän eli ja millainen oli aika hänen ympärillään? Mitä sitten tapahtui? Johtolanka kuljetti uuden johtolangan äärelle. Alkoi syntyä jonkinlainen jatkumo. Ihmisiä syntyi, heitä siunattiin niin avioliittoon kuin hautaankin. Lapsia menehtyi nykyajalle outoihin sairauksiin. Oli katovuosia, sotia ja joukkokuolemia, ja niitä ohuesti yhdistivät tapahtumat yhteiskunnassa ja maailmalla.

Aloin vähitellen ymmärtää, mitkä ovat suomalaisuuden tarinan keskeiset juonen käänteet. Konkreettisella tavalla oivalsin, miten täällä auringon alla kaikki liittyy kaikkeen, ja nyt myös ymmärrän, miksi historiaa opetetaan kouluissa. Muistin ja ymmärsin myös omia muistoja – ikään kuin yllättäen. Omat perintötekijäni saivat

kontekstin. Katsoin samalla omaa kohtaloani ja myös historiaani suoraan silmiin. Löysin alkuni, selitykseni. Näen samalla eräällä tapaa loppuni. Nimi Roskala päättyy minuun.

Tämän tarinan päähenkilöinä ovat Malakias ja Amalia Roskala sekä heidän poikansa Lauri. Lauri oli minun taatani. Isäni isä. Taatan isää Malakiasta en koskaan ole tavannut, enkä muista hänestä juuri puhuttaneenkaan. Elimme eri maailmoissa ja ajoissa. Monia tuon ajan Malakiaita kutsutiin Kiioiksi, ehkä häntäkin. Hänen ja vaimonsa, Amalian, kuva riippui koruttomissa puukehyksissä lapsuuden kodin seinällä. Mies kuvassa oli kuihtunut, kalvakka, kulahtanut ja vanha versio omasta taatistani. Pieni lätsäpäinen papparainen hymyttömän huivimummon vieressä. Kapeat kasvot olivat luuta, silmäkuoppia ja ryppyistä nahkaa.

Taatan muistan hyvin. Hän asui meillä lapsuuteni kotona yhdessä sen makuuhuoneista. Huonetta sanottiin taatan huoneeksi. Siitä huoneesta myöhemmin tuli omani. Taata oli maatilän sukupolven vaihdoksen yhteydessä myynyt omistuksessaan olleet tilat isälleni. Kaupan yhteydessä hän pidatti eläkkeenään myös täyden ylläpidon. Sopimus eläkkeestä piti sisällään sen, että taatalle kuului asuntona yksi huone valoineen ja lämpöineen. Hänellä oli oikeus käyttää talon saunaa ja varastotiloja tarpeensa mukaan. Elintarvikkeita sopimukseen kuului vuosittain 50 kiloa sianlihaa, sata kiloa ohraräälijauhoja, 200 kiloa perunoita ja 12 kiloa silakoita. Kuukausittain Laurilla oli oikeus saada kilo voita. Hänelle kuului päivittäin litra maitoa ja yksi tavallinen leipä. Sellainen oli 1970–1980-lukujen hyvinvointiyhteiskunta. Silloin sovittiin etukäteen, miten kukin vanhemmistaan huolehtii samaansa tai pikemminkin ostamaansa perintöään vastaan.

Taataa kutsuttiin vanhaksi mieheksi. Sitä hän lapsuudessani olikin. Vanha ja huonokuuloinen, kolme sotaa nähnyt mies. Sodista hän ei kuitenkaan puhunut. Ei kertaakaan. Hän eli vanhuuttaan miltei erakkona omassa huoneessaan. Kotikyläni Vihitiläjärven elämästä ennen vanhaan hän toisinaan innostui haastamaan usein lähinnä itsekseen, mutta jutut olivat vanhuuden höpertämiä, toisteisia tarinoita, joita omassa perheessä kukaan ei koskaan kuunnellut. Isä kutsui taatan puhetta lauteeraamiseksi. Harmi, että en tuota lauteeraamista ymmärtänyt kuunnella.

Lauri siis varttui oman isänsä tapaan samassa pihapiirissä kuin minäkin ja minun isäni. Tuo paikka on nimeltään Roskalan tila, jossa sijaitsi aikanaan pieni, pimeä ja savuinen pirtti. Näiden tapahtumien näyttäjä.

Minä olen noiden Roskaloiden jälkeläinen.

Leena Sinikka Joukontytär Roskala.

Sukunimen viimeinen sukupolvi.

Talo, jossa vartuin, oli isäni muutama vuosi ennen minun syntymääni rakentama punatiilinen omakotitalo kaikilla mukavuuksilla. Äitini tiesi kertoa, että museovirasto oli käynyt kuvaamassa pihapiirin vanhan savupirtin ennen kuin se purettiin. Se oli silloin kai paikkakunnan viimeisiä pystyssä olleita savupirttejä. Olin itsekin paikalla. Vuosi oli 1975, mutta en muista siitä mitään. Olin juuri vasta syntynyt. Samassa yhteydessä osa pirtin esineistöstä luovutettiin Kankaanpään museon kokoelmiin. Museo on yhteiskunnan yhteinen muisti, jonka kunniakas tehtävä on siirtää muistoja sukupolvelta toiselle.

Näillä esi-isieni tiluksilla minusta kasvoi utelias lapsi. Seikkailin pihapiirissäni kuin Ronja Ryövärintytär metsässään. Minun metsääni kuuluivat vielä pitkä, pihan halkova navetta ja sen vieressä seisova vanha puoriaitta. Riihi oli pihapiirin takaosassa. Kauempana pellolla sijaitsi suuli ja mylly oli toisella puolen tietä. Tein vanhoihin rakennuksiin paljon omia tutkimusmatkojani. Ne kiehtoivat silloin ja ne kiehtovat minua edelleen. Ne olivat minun mieleni arkeologisia kaivauksia. Enää niistä on olemassa vain hapertuva puori. Sinne teen vieläkin tutkimuksiani. Jokin aitassa kutsuu minua yhä aikuisenakin. Siellä minulle kaikuu muistoja edellisten sukupolvien elämästä, ja löytyypä sieltä edelleen paljon vanhoja ihmeellisiä tavaroita: kangaspuut, hevosien länget, erilaisia työkaluja, astioita, punnuksia ja hellalla lämmitettäviä silitysrautoja. Elämä noiden tavaroiden ympärillä on puhutellut minua niin kauan kuin muistan. Hiljattain kannoin yhden vanhoista silitysraudoista olohuoneeni lasihyllylle.

Olin jo lapsena utelias sukumme asioista. Kyselin paljon ja sain vastauksia, jotka vasta nyt avautuivat itselleni edes jotenkuten.

Jokainen on täällä vain kerran. Jokainen hetki syntymän ja kuoleman välillä talentuu jonnekin sukupolvien ketjuun, ja jotain palaa menneestä takaisin elämän kiertokulkuun. Elämä on arvaamatonta. Se on sen olemus. On ainutkertaista ja niin kovin sattumanvaraista, mihin kohtaan historian janaa kukin saa elämänsä sijoittaa.

Malakiaan syntymää edelsivät suuret nälkävuodet. Niiden jälkeen Lauri, Malakias ja Amalia elivät aikajaksoa, joiden kulkua määrittelivät suurelta osin sodat. On ollut hyvin erilaista aikaa kuin omani, ja siksikin on ollut mielenkiintoista koota yhteen asioista, joista ainakaan meillä ei ole juuri puhuttu.

Muistan, miten koulun historian tunnin jälkeen kotona kysyin, olimmeko me olleet punaisia vai valkoisia. Niistä asioista ei ole kukaan halunnut puhua. Isäni kuitenkin neuvoi minua tutkimaan vanhoja valokuvia ja kannusti selvittämään. Minä etsinkin käsiini perheen vanhan albumin, mutta en löytänyt kuvista ketään, kenet olisin tuntenut. Oli vain pari kuvaa. Niissä molemmissa miehillä on hihassaan valkoiset nauhat. Silloin en asiaa sen enempää miettinyt, enkä selvittänyt pidemmälle.

Olin 13, ja mielessäni oli kohta jo ihan muuta. Keikuin toinen jalka lapsuudessa ja toinen jo nuoruudessa. Yhtenä päivänä leikin Barbie-nukella Öhmanin tavarataloa, joka oli ruotsalainen TV-sarja. Toisessa hetkessä ihailin televisiomainoksesta ponnekaasulla pursottuvaa muotovaahtoa ja sillä mallin pystyyn nostettuja etuhiuksia. Se oli stu stu stu Studio line. Studio line by L'Oréal. Muotovaahdo oli avaimeni nuorten maailmaan. Ajatuksiin soluttautuivat teini-iän touhut ja mielenkiinnon kohteet. Meikit, musiikki ja muotovaahdot.

Kului vuosikymmeniä, kunnes sukuni asiat alkoivat taas seuraavan kerran kiinnostaa. Siinä välissä kävin kouluni. Suoritin lukiotasoisien historian kiitettävillä arvosanoilla, mutta jos olen rehellinen, niin en minä siitä mitään ymmärtänyt. Oli asioita, joita muistin lukeneeni. Kokoelma tapahtumia ja vuosilukuja. Irrallisia muistiinpanoja ruutuvihossa.

Vielä tänäänkään en tiedä, keitä nämä valokuva-albumin kuvien miehet olivat. Silti arvaan nyt, että sodan jakolinja kulki perheessä molemmin puolin. Kohtalo heitteli meikäläisiä, minne sattui – luultavasti ilman, että monikaan heistä varsinaisesti olisi millään tavalla itse puoltaan valinnut. Nyt sain selville, että tuon sodan etulinja kulki pihapiirimme läpi. Kankaanpää valikoitui valkoisten keskuspaikaksi Satakunnan rintamalla. Satakunnan rintama oli yksi neljästä päärintamasta. Kankaanpään Vihtiläjärven kylän jälkeen alkoi punaisten puoli. Roskalan torpan tiensuussa seisoivat valkoisten vartio. Palaan siihen myöhemmillä sivuilla. Melkein ymmärrän, että asiat kehkeytyivät vaikeiksi puhua. Niihin kenties liittyi kipeitä ja traumaattisiakin kokemuksia. On asioita, joita on ollut vaikea selittää jälkipolville. Asiat eivät ole mustavalkoisia. Eivätkä niin punavalkoisiaakaan. On luultavasti ollut helpompaa vaieta kuin ryhtyä selittämään ollutta ja mennyttä. Mitä sitä vanhoja kaivelemaan? Sitä tikulla silmään.

Tykkäsin kuitenkin kaivella. Eräänä päivänä jälleen tulin koulusta. Silloin meillä oli ollut oppitunneilla puhetta yhteiskuntaluokista. Kotona jo eteisessä kysyin, olimmekohan me rikkaita. Kysyin lähinnä varmistaakseni sen, mitä kuvittelin jo tietäväni. Ilman muuta oletin, että olimme rikkaita. Minä sain haluamani Barbiet ja Mic Macin farkut. Oli korvalappustereot, kaksipesäinen mankka, Commodore 64, VHS-videonauhuri ja teksti-TV. Leipää ostettiin kaupasta, samoin appelsiineja ja paprikajuustoa. Kävimme syömässä ravintoloissa, matkustimme perheen kanssa vuosittain ruotsinlaivalla ja kävimme myös Riiassa ja Rodoksella. Vanhemmat matkustivat ystävineen myös Kanariansaarilla, ilman lapsia kylläkin. Ei meillä mielestäni pulaa ollut mistään. En kylläkään juuri muusta edes tiennyt. Sellaista se näytti olevan melkein kaikissa perheissä. Jonkun kaverin kotona saattoi olla myös tiskikone ja mikroaaltouuni. Ehkä leipäkonekin. Harvassa kuitenkin.

Kysymykseni kuitenkin aiheutti vanhemmissani spontaanin naurun.

Nimessä ovat kiinni juureni. Alkuni. Alkuvoimani.

Sitko on Leena Roskalan kokoama ja tulkitsema tarina vihtiläjärveläisen Roskalan suvun vaiheista. Roskala on lainannut, referoinut ja yhdistellyt tekstiä, kertomuksia ja tiedon jyvii lukuisista lähteistä.

Roskala kertoo sukunsa tarinan, jonka päähenkilöinä ovat Malakias ja Amalia Roskala ja heidän poikansa Lauri. Malakiaan perheen vaiheet kulkevat läpi Suomen historian 1860-luvun nälkävuosista näihin aikoihin. *Sitko* kertoo, miten kotitilalla koettiin niin sisällissodan kuin talvisodan etulinjat. Se kertoo jatkosodan vaikeat vuodet niin kotirintamalla ja vartiossa venäläisvankien vankileirillä. *Sitko* on yksi selitys tavallisten ihmisten sitkeydestä.

BoD

9 789526 591902